

بررسی شعر نظامی از دیدگاه زیباشناسی بر اساس محور تشبیه و استعاره

حسین شیرخانی

عضو هیأت علمی دانشگاه ولایت

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی شعر نظامی از دیدگاه زیباشناسی بر اساس محور تشبیه و استعاره بررسی می‌باشد بی شک نظامی را در وادی تشبیه و استعاره می‌توان از استادان مسلم شعر فارسی دانست. تشبیه یکی از فنون بلاغت (بیان) و به نوعی مهم‌ترین آرایه ادبی است؛ چراکه یکی از مشخصه‌های اصلی شعر، یعنی تخیل، را در این فن به خوبی می‌توان حس کرد. به خصوص اینکه پایه و زیربنای بسیاری از فنون بدیعی و بیانی از جمله استعاره است که بعد از حذف مشبه، ادات تشبیه و وجه شبه حاصل می‌شود. استعاره از یک نظر، تشبیه است چون علاقه مجازی در آن علاقه شباهت است و اوج فشردگی تشبیه است. از طرف دیگر استعاره از انواع مجاز است. زیرا دلالت ارجاعی در آن ملاک معنایست. شاعران بزرگ میهن ما از تشبیه و استعاره بهره‌های فراوان یافته‌اند اما آثار حکیم نظامی، در این میان حال و هوایی دیگر دارد. زبان او زبانی است پر مایه و خوش آهنگ و سرشار از تصاویر خیال‌انگیز تشبیه و استعاره و کمتر کسی از شاعران متقدم و متاخر به مرتبه او دست یافته‌اند. اکثر تشبیهات نظامی دارای مشبه‌به‌های محسوس است. وجه شبه‌ها نیز غالباً حسی است. البته تشبیهات معقول نیز در منظومه‌های او یافت می‌شود اما تعداد آن‌ها نسبت به تشبیهات حسی بسیار کمتر است. در میان انواع تشبیه نوع مفصل و مرسل، بسامد بالاتری نسبت به انواع دیگر دارد.

واژگان کلیدی: نظامی، تشبیه، استعاره، بدیع و بیان، حسی، معقول، مرکب